

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

deel is dat de in ieder hoofdstuk omschreven interventiemethoden vaak erg gericht zijn op de Amerikaanse samenleving. Ze hebben bijvoorbeeld betrekking op het Amerikaanse schoolsysteem, medische interventiemethoden of specifieke (psychologische) behandelmethoden die in de VS worden aangeboden. Dit is ook het grootste nadeel van deel 2; het Amerikaanse schoolsysteem wijkt dusdanig af van ons Nederlandse schoolsysteem dat dit deel

naar mijn mening weinig informatief is voor Nederlandse behandelaars. Al met al lijkt dit boek mij met name interessant voor de neuropsycholoog die in een kinderziekenhuis werkt en meer medische en neuropsychologische informatie wil over de verschillende ziektebeelden (deel 1). Veel bruikbare praktische handvatten voor de klinische praktijk zal hij echter niet in dit boek terugvinden.

**Het empathische brein:
Waarom we sociaal zijn dan we denken**
C. Keysers (2012, vert. door M. van Velzen)
Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker,
288 pp., ISBN 978 90 3513 749 3

► Judith Duijkers

Christian Keysers opent zijn boek met herinneringen aan zijn huwelijk waarna hij de ‘vogelspin op Sean Connery’s borst’-scène uit de James Bondfilm *Dr. No* schetst. Met deze persoonlijke én voor velen herkenbare opening weet hij onmiddellijk empathie bij de lezer te ontlokken. Vervolgens neemt hij ons op enthousiasmerende wijze aan de hand bij het leren begrijpen van sociale interactie in termen van spiegelneuronen en het proces van gedeelde circuits. Deze materie zou qua terminologie bij eerste indruk ten onrechte snel weggezet kunnen worden als voor fundamenteler onderzoekers. De auteur laat zien de kunst te beheersen om het begrip van een thema zoals spiegelneuronen voor een breder publiek toegankelijk en minder afstandelijk te maken. Dit doet hij door de uitleg van meet af aan te koppelen aan voorstelbare voorbeelden uit het dagelijks leven. De baanbrekende

bevinding dat men via het zintuiglijk gewaarworden van andermans gedrag ook ziet en gewaarwordt hoe (het is) dit gedrag zelf uit te voeren via het proces van spiegelneuronen en gedeelde circuits is dermate relevant dat de auteur hier met recht een boek aan gewijd heeft. De schrijfstijl prikkelt en trekt de lezer mee in het boek. Keysers maakt op een empirisch gefundeerde, heldere en bovenal levendige wijze duidelijk wat spiegelneuronen en gedeelde circuits zijn, hoe de premotorische, somato-sensorische en emotionele hersengebieden daarbij betrokken zijn en hoe een en ander samenhangt met neurocognitieve constructen zoals aandachtsbias, perceptie, bewustzijn en taal. Hij integreert de verschillende aspecten vervolgens binnen een overkoepelende theorie rond sociale cognitie. Empathie wordt zoals de titel reeds impliceert duidelijk belicht, waarbij het onderscheid en de relatie met intuïtie (ventraal) en beredenering (dorsaal) uiteen worden gezet. Verder geeft hij weer hoe menselijke banden ontstaan en wat daarbij de werkzame factoren zijn, waaronder het hebben van gedeelde ervaringen. De auteur maakt het geschrevene daarbij concreet toepasbaar in de klinische praktijk — en daarmee overstijgt hij puur fundamenteel

onderzoek van deze materie — door onder meer de ontwikkeling van ToM-trainingen te stimuleren vanuit de bevinding dat men leert door het veelvuldig zien van anderen gedrag en gezichtsuitdrukkingen. De gedrevenheid die de schrijfstijl uitstraalt prikkelt tevens tot het plaatsen van enkele subtiele kanttekeningen. Het boek is logischerwijze geschreven met als uitgangspunt (de ontdekking van) spiegelneuronen en de precieze werking ervan. De voorbeelden uit het dagelijks leven die hij veelvuldig hanteert, werken zoals genoemd enerzijds positief. Anderzijds worden deze situatieschetsen veelal vanuit een eenzijdig perspectief belicht en geanalyseerd: dat van spiegelneuronen. Dit suggereert dat het dé overkoepelende sleutel tot het begrip van bijna alle situaties in het leven zou zijn ('alles is er aan op te hangen'). Hierin is een zekere hoogdravendheid merkbaar die uit enthousiasme rond de gedane wetenschappelijke bevindingen geboren lijkt, maar waarmee het doel van het boek voorbijgeschoten lijkt te worden. De auteur laat met zijn onderzoek zien dat het voor relevante wetenschappelijke ontdekkingen nodig is de diepte in te gaan en telkens verder te blijven kijken dan reeds bekende, en mogelijk eenzijdig werkende verklaringsmodellen. Zo verdiept hij de kennis rond klassieke conditionering door daar een link met spiegelneuronen en Hebbiaans leren aan te koppelen. Bij de uitleg van spiegelneuronen en ge-

deelde circuits aan de hand van de situatieschetsen uit het dagelijks leven laat hij echter zelf een aantal reëel lijkende modellen die ook van relevante invloed zouden kunnen zijn op het onderzochte onbelicht. In het boek worden stuk voor stuk relevante onderwerpen besproken als empathie, ethiek, psychopathie et cetera, maar doordat een en ander met vele uiteenlopende associaties naar hetzelfde perspectief meer een tunnelblik-tint krijgt dan gewent, komt het niet ten goede aan de duidelijkheid die de auteur zich juist bij aanvang wel voorneemt. Met andere woorden, valkuil van het duiken in het spiegelneuronenperspectief is dat het ook tot een alles overkoepelende theorie verwordt waaronder 'alles te scharen zou zijn'. Een link naar een algemeen neurocognitief denkkader, het erbij betrekken van het cognitief gedragsmatige perspectief en/of de benoeming van mogelijke alternatieve van invloed zijnde factoren zou een en ander reeds nuanceren. De auteur had de breedte in hoofdstukken verder ook mogen beperken en afbakenen tot dat wat hij tot en met het hoofdstuk rond sociale cognitie reeds gedegen omschreven had. Samenvattend vind ik *Het empathische brein* vooral een aan te bevelen boek voor diegenen die de neurobiologische kant van sociale interactie en de werking van spiegelneuronen goed willen leren begrijpen via een leesbare schrijfstijl.

Aanvulling — In *Tijdschrift voor Neuropsychologie* 8(3) besprak Renée Verbeek het boek *Introduction to neuropsychology: Guidelines for rehabilitation of neurological and neuropsychiatric patients throughout the lifespan* van Ritva Laaksonen en Mervi Ranta (red.). In de laatste

alinea van deze boekbespreking zijn twee woorden verwisseld, waardoor deze een andere betekenis heeft gekregen. De correcte weergave vindt u op pagina 88. Deze is tevens digitaal beschikbaar via <http://tvn.boomtijdschriften.nl/>.